

*ФІЛОСОФСЬКІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ГАЛУЗЕВИХ ПРАВОВИХ НАУК
І ЮРИДИЧНОЇ ПРАКТИКИ*

**МЕЖІ ІНСТИТУЦІЙНОЇ АВТОНОМІЇ
ТА АКАДЕМІЧНОЇ СВОБОДИ
У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Н. ДАВИДОВА
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри приватноправових дисциплін
(Університет сучасних знань)*



Ідея автономізації правового статусу вищого навчального закладу (надалі — ВНЗ) та ідея академічної свободи учасників освітнього процесу червоною ниткою проходять крізь весь Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. *Принцип автономії ВНЗ*, що згадується в преамбулі Закону, означає самостійність, незалежність і відповідальність ВНЗ у прийнятті рішень щодо розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, встановлених цим Законом. *Академічна свобода* відповідно до ст. 1 означає самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова і творчості, поширення знань та інформації, проведення наукових досліджень і використання їх результатів та реалізується з урахуванням обмежень, встановлених законом. Прайвесі, автономія та свобода, що мають безпосереднє відношення до формування держави та ліберальних принципів справедливості, не є безмежними. Автономія є однією з найбільш важливих преваг та виправдувальних причин верховенства права [1, р. 9].

Аналізу правових аспектів автономії ВНЗ та академічної свободи викладача присвятили свої роботи такі вчені, як Е. Барендт, Д. Герцюк, В. Каплін, Б. Лі, Н. Маслова, С. Посканзер та ін.

Метою цієї статті є аналіз приватноправових меж права на свободу та автономію у сфері вищої освіти, які можна окреслити за допомогою прикладів конфронтації права на інституційну автономію ВНЗ та права на академічну свободу викладача, а також конфлікту між академічною свободою різних учасників освітнього процесу.

1. *Конфлікт між інституційною автономією та академічною свободою.* Ідея автономії має подвійне значення — це не тільки ідея персональної (індивідуальної) автономії, а також право колективної автономії, зокрема, соціальної групи, нації, сім'ї, асоціації, об'єднання, церкви, регіону на визначення правил поведінки та право на вибір дії в межах дозволеного. Автономія, на думку Дж. Сікмана, означає саморегулювання, тобто визначення вагомості та дійсності норм, якими керується суб'єкт при прийнятті рішення [2, р. 1]. Колективна автономія є певним механізмом реалізації автономії індивідуальної, так само університетська автономія — це інституційна форма академічної свободи, яка є необхідною передумовою для того, щоб ВНЗ ефективно виконував належні йому функції без надмірного тиску держави і комерціалізації.

Інституційна автономія та академічна свобода є взаємозалежними, але не тотожними поняттями. Іноді ці поняття не розмежовуються, а розглядаються як два підходи до визначення обсягу і змісту академічної свободи. Перший підхід полягає у тому, що академічна свобода розглядається як *індивідуальне право*, що поєднує декілька проявів свободи самовираження, котрі мають члени академічної спільноти (співробітники і студенти), наприклад, свободу думки, свободу асоціацій. Інший підхід полягає у розгляді академічної свободи як певного *колективного права*, тобто як інституційного права автономії для вузу в цілому або його структурних підрозділів (факультетів, науково-дослідних лабораторій, кафедр тощо). Академічну свободу слід розуміти як складну систему взаємовідносин між окремими науковцями, викладачами, студентами, академічними підрозділами (факультетами, кафедрами, науково-дослідними лабораторіями) та органами публічної влади і громадськими формуваннями) [3, с. 651]. Ми не можемо погодитись з тим, що інституційна автономія та академічна свобода є «двома підходами до визначення обсягу і змісту академічної свободи», оскільки різні суб'єкти є носіями кожного з наведених прав. Носієм права на академічну свободу є фізична особа, яка працює на науково-педагогічній посаді, а суб'єктом права на інституційну автономію є ВНЗ як юридична особа. На жаль, часто інтереси вказаних суб'єктів знаходяться в конфлікті. З одного боку, кожен викладач є членом єдиної команди, а тому повинен керуватись нормами та правилами, що історично склались в тій чи іншій освітній інституції. З другого боку, від викладача очікують креативності та запровадження інновацій, що є неможливим у випадку повного слідування традиціям, звичаям та узвичаєнням. Креативність та інновація вітаються, якщо вони відповідають освітнім очікуванням студентів, головним споживачам освітніх послуг. Академічна свобода та інституційна автономія можуть заходити у конфлікт між собою, реалізація права викладача на свободу слова і творчості може конфліктувати з загальноприйнятими канонами, звичаями та узвичаєннями освітньої інституції або навіть держави.

Питання про можливість вироблення загальнотеоретичної моделі свободи та автономії, застосовної незалежно від того, хто виступає її суб'єктом — індивід, група, об'єднання людей, держава тощо, давно цікавить юристів. Вироблення

такої моделі потребує не тільки вивчення ідейних витоків концепції автономії, розкриття змісту цього поняття, встановлення його співвідношення з такими основоположними принципами права, як справедливість, свобода, рівність, а й з'ясування способів визначення меж автономії [4, с. 407–408]. Законодавство та судова практика виробили певні критерії для проведення межі між академічною свободою викладача та інституційною автономією університету. Наприклад, сьогодні держава встановлює обмеження щодо змісту промови викладача ВНЗ та вчителя загальноосвітнього навчального закладу, зокрема забороняється закликати студентів та учнів до сепаратизму. Ураховуючи складну суспільно-політичну ситуацію в країні, спричинену агресією Росії, Міністерство освіти і науки України звернуло увагу працівників освіти на відповідальність педагогічних та науково-педагогічних працівників за виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого культурного потенціалу народу (лист МОН № 1/9-382 від 29.07.14 р. «Про особливу відповідальність педагогічних та науково-педагогічних працівників»). Антидержавні висловлювання педагогічних та науково-педагогічних працівників повинні мати наслідки, передбачені п. 3 ст. 41 Кодексу законів про працю України, а саме — звільнення за вчинення працівником, який виконує виховні функції, аморального проступку, не сумісного з продовженням даної роботи. Звільнення допускається як за вчинення аморального проступку при виконанні трудових обов'язків, так і не пов'язаного з ними (вчинення такого проступку в громадських місцях або в побуті).

Схоже обмеження академічної свободи професорсько-викладацького складу відоме історії американського права. Протягом холодної війни з Радянським Союзом поширеними стали спори щодо обмеження академічної свободи викладачів на підставі їх належності до комуністичної партії чи поширення комуністичної ідеології. Питання змісту права на академічну свободу набуло особливої актуальності в період маккартизму, руху в суспільному житті США у період між кінцем 1940-х та 1957 р., що супроводжувався загостренням антикомуністичних настроїв і політичними репресіями проти прихильників Радянського Союзу. Частими були політично мотивовані необґрунтовані фактами звинувачення в нелояльності до американської влади. У 50–60-х рр. звичайною була практика заборони друку книг, звільнення за підтримку комунізму та соціалізму, примушення давати клятву вірності. У справі *Adler v. Board of Education of the City of New York* [5] Ірвінгу Адлеру, вчителю математики та члену комуністичної партії, було відмовлено у прийнятті на роботу на підставі Фейнберзького закону штату Нью-Йорк 1949 р., згідно з яким державним закладам, включаючи школи та університети штату, заборонялось приймати на роботу осіб, що пропагують та закликають до перевороту та повалення влади на федеральному рівні чи рівні штату. Холодна війна в 50–60-ті рр. минулого століття викликала занепокоєння в американському суспільстві, а причиною прийняття такого закону була необхідність виявлення та відсторонення від роботи прихильників комуністичної партії. Шестеро з дев'яти (тобто необхідна більшість) суддів Верховного суду підтримали конституційність закону, аргументуючи свою позицію таким чином: «штат має конституційне право захищати незрілі уми дітей в державних школах від підривної пропаганди, що поширюється тими, до кого діти звертаються за порадою як до лідера». Таким чином, судова практика виробила правило, відпо-

відно до якого при конфлікті між інституційною свободою ВНЗ та академічною свободою викладача перевага надається першому.

2. *Конфлікт між академічною свободою професора та академічною свободою студента.* Розгорнутий зміст поняття академічна свобода надав Д. Герцюк: академічна свобода означає свободу членів академічного співтовариства, кожного окремо чи всіх разом, у прагненні до розвитку і передачі знань через дослідження, викладання, творчу діяльність; утримання з боку владних структур від використання системи освіти як інструменту для пропаганди; забезпечення викладацькому складу і студентам усіх ВНЗ умов для автономії і свободи викладання, навчання і дослідницької діяльності без зовнішнього втручання; відкритий доступ до інформації про суспільні справи і справи своєї установи, можливість обмінюватися інформацією зі своїми колегами у своїй країні і за кордоном [6, с. 17]. Академічна свобода — це свобода, яку гарантує держава всім членам академічної спільноти для того, щоб забезпечити виконання покладених на них педагогічних, дослідницьких, наукових, навчальних завдань, тобто своєрідний дозвіл університету виконувати свій обов'язок перед суспільством.

Правом на академічну свободу користуються всі учасники освітнього процесу, зокрема, наукові, науково-педагогічні та педагогічні працівники та здобувачі вищої освіти.

Зміст та межі академічної свободи залежать від того, хто є носієм цього права. Свобода в освітній сфері *для викладачів* виражається в їх можливості вільно викладати навчальний курс, обирати форми, методи, свободи і засоби навчання, виховання та оцінювання рівня засвоєння студентами матеріалу, обирати теми та методичку наукового дослідження, вільно виражати власну фахову думку, свободу від втручання у професійну діяльність. Академічна свобода викладача — це міра можливої поведінки фахівця згідно зі своїм розумінням професійних завдань і місії даної професії. Академічна свобода *для студентів* виражається в праві на вибір типу, строків, методів та засобів свого навчання, вибір типу навчального закладу, можливості брати участь у формуванні змісту своєї освіти та здобувати знання відповідно до своїх потреб та схильностей. Свобода вибору в освітньому, науковому процесі здійснюється завдяки закріпленню академічних свобод студента, що дозволяє навчатись та проводити дослідження у відповідності з власними бажаннями, інтересами та уподобаннями, а не на підставі зовнішнього примусу. Принцип вільного вибору поведінки в межах дозволеного, диспозитивність, майнова самостійність та юридична рівність сторін є ознаками приватноправових відносин. Нормативно-правове закріплення принципу автономності ВНЗ та академічної свободи учасників освітнього процесу свідчить про тенденцію збільшення впливу цивільного права на освітні відносини.

В Україні академічна студентська свобода виявляється насамперед у можливості обирати студентами курси протягом останніх років навчання в університеті: елективні курси найбільш повно відображають зміст студентської свободи.

Академічні свободи стають важливою умовою реалізації гуманістичної освітньої парадигми, що надає студентам свободу вибору в процесі професійної підготовки. Ставлення самого студента до освіти змінюється у позитивний бік, оскільки він перестає бути пасивним слухачем, а набуває рис активного учасника освітнього процесу. Свобода вибору сприяє підвищенню активності студента

в процесі професійної підготовки. Студентська академічна свобода формує вміння самостійно робити вибір, бачити кінцевий результат такого вибору, нести відповідальність за власний вибір, визначати значення вибору для майбутньої професійної діяльності, ставити та реалізовувати цілі, оцінювати власну діяльність. Студентська академічна свобода є невід'ємним елементом у процесі формування фахівця, здатного ефективно та творчо виконувати завдання.

Процес реалізації академічної свободи студентів є новим явищем для українського правового поля, а тому на практиці викликає ряд суперечностей. Оцінюючи ситуацію у сучасній Україні, слід відзначити, що академічні свободи викладача та дослідника реалізуються більшою мірою, ніж студента. Цьому передують декілька причин. *По-перше*, професійна діяльність академічних працівників складається з трьох основних компонентів — навчальної, методичної, наукової, натомість академічна діяльність студентів складається з навчальної та наукової роботи. Відповідно, академічна свобода студентів є вужчою за змістом у порівнянні з автономією викладачів. *По-друге*, у студентів часто відсутня інформація про їх академічні права та обов'язки, що призводить до ситуації, в якій студент залишається пасивним споживачем освітньої послуги. *По-третє*, при виникненні конфлікту між академічною свободою професора та академічною свободою студента адміністрація ВНЗ та суд імовірно надасть перевагу першому. Прикладом такого конфлікту може служити справа з американської судової практики *Brown v. Li* [7], в якій Крістофер Браун, кандидат на отримання ступеня магістра з матеріалознавства в Університеті Каліфорнія, подав свою дисертацію на розгляд наукової ради. Представлена копія не мала такого рекомендаційного, але обов'язкового розділу, як подяка, в якому студенти зазвичай вказують професорів, яким вдячні за допомогу у підготовці наукової роботи, родичів, які підтримували під час навчання, колег, які рецензували роботу. Після затвердження науковою радою рукопису студент додав дві сторінки тексту замість подяки, в яких у нецензурних виразах звинувачував адміністрацію, бібліотекарів та раду регентів своєї освітньої інституції в некомпетентності, фашизмі та корупції. Коли університет дізнався про таку «подяку», Крістоферу Брауну було відмовлено у видачі диплому та у розміщенні тексту дисертації в бібліотеці для відкритого доступу. Декілька місяців пізніше студент все ж таки отримав диплом, але до фондів бібліотеки робота не потрапила. Містер Браун оскаржив рішення університету, посилаючись на те, що було порушено його право на свободу слова. Суд першої інстанції та окружний суд підтримали позицію адміністрації освітньої інституції.

Суддя дев'ятого округу Сьюзан Грабер застосувала стандарт, вироблений у справі *Hazelwood School District v. Kuhlmeier* [8] для навчальних закладів середньої освіти. Справа *Brown* є першою, де правило *Hazelwood* про конституційність цензури з боку адміністрації школи за змістом студентської газети було перенесено до інституції вищої освіти. Рішення, прийняті раніше першим [9, р. 480] та п'ятим [10, р. 346] округом прямо забороняли поширювати прецеденти для середньої освіти на спори у сфері вищої освіти. Правова доктрина вважає, що справа *Hazelwood* не поширюється на студентів коледжів та університетів, такі особи повинні користуватись всіма суб'єктивними правами дорослої людини [11, с. 1296]. Професор та студент користуються правом на академічну свободу, однак їх інтереси можуть знаходитись у конфлікті, вирішення якого було предметом розгляду судом дев'ятого округу. Професор має право «оціню-

вати студента на підставі професійної розважливості та академічного досвіду», а члени наукової ради «мають право згідно з Першою поправкою не затвердити дисертацію позивача» [7, р. 952]. Справа *Brown* окреслює межі здійснення права студента на академічну свободу: при конфлікті інтересів професора та студента суд надав перевагу першому. Викладач може вимагати від студента дотримання загальноприйнятих стандартів поведінки; може відмовитись затвердити студентську роботу, яка не відповідає академічним стандартам; може обмежити свободу слова, якщо висловлювання не стосуються предмета вивчення; може вимагати від студента підготувати завдання за певної теми, з якою студент може не погоджуватись, якщо саме таке завдання служить досягненню педагогічної мети [7, р. 949, 951, 953].

Рішення у справі *Brown v. Li* було неоднозначно сприйнято науковцями та зазнало критики як таке, що безпідставно обмежує академічну свободу студента. Дев'ятий округ закріпив можливість для освітян обмежувати академічну свободу студента в разі, якщо це сприяє досягненню педагогічної мети (навіть якщо така мета полягає у дотриманні вимог написання необов'язкової секції наукової роботи — подяки). Така позиція суду підриває саму сутність університетської освіти, місію навчального закладу — служити місцем для обміну думками з широкого кола ідеологічних та інтелектуальних питань [12, с. 83–84]. Таким чином, судова практика виробила правило, відповідно до якого при конфлікті між академічною свободою професора та академічною свободою студента перевага надається першому.

3. *Конфлікт між приватноправовим та публічно-правовим інтересом.* Визначення меж автономії та свободи у сфері вищої освіти неможливе без звернення до споконвічної проблеми співвідношення приватного і публічного, проблеми визначення межі між сферою, де особа має автономію, та сферою, де вона є об'єктом зовнішнього (часто державного) контролю. Право повинно встановлювати справедливість для всіх, що означає закріплення обмежень реалізації приватного права задля загального блага, захист індивідуальної та групової (колективної) автономії таким чином, щоб кожна фізична особа могла бути автором свого життя із захистом з боку держави. Визначення межі між публічною і приватною сферами завжди викликало труднощі в теорії та на практиці. Прикладом законного обмеження приватної свободи заради захисту публічного інтересу у сфері вищої освіти є випадки обов'язкового тесту на наркотичні засоби. Згідно з Актом про вільні від наркотиків робочі місця [13], коледжі та університети, що отримують федеральне фінансування більше як 100 000 доларів, є суб'єктами, на які поширюється вказаний нормативно-правовий акт. Це стимулює освітні інституції приймати внутрішні документи, що забороняють найманим працівникам приймати речовини, вилучені із вільного обігу, та дозволяють проведення обов'язкових для співробітників тестів на наявність таких речовин в організмі. Існує варіативність формулювання таких умов, наприклад, на рівні індивідуального трудового договору або колективного договору; проведення такого тесту лише за наявності підозри у вживанні особою вказаних речовин або випадково. Примусове, обов'язкове тестування на вміст наркотичних речовин у крові та сечі фізичної особи обмежує та навіть порушує особисте немайнове право на фізичну недоторканність, але таке обмеження приватного права служить меті охорони і захисту публічного інтересу. Адміністрація американської освітньої інституції обмежена поло-

женнями Четвертої поправки, яка захищає від безпідставних обшуків та арештів, але Верховний суд визнав конституційним проведення тесту на вміст наркотичних речовин за певних обставин. Наприклад, у справі *National Treasury Union v. Von Raabe* [14] вища судова інстанція проголосила законним тест для певних працівників державної митної служби, незважаючи на те, чи підозрювались вони на вживання наркотичних речовин. Суд зазначив, що зважаючи на специфіку їх роботи, а саме контроль за заборонаю ввезення наркотичних речовин, а також на вагомий інтерес держави в тому, щоб державні службовці не вживали наркотиків, проведення тесту без попередньої підозри не порушує Чотирнадцяту поправку. Посилання на цю поправку може мати сенс та результат у формі визнання обов'язкового тесту на наркотики незаконним, якщо роботодавець вимагає від всіх найманих працівників проходження вказаного тесту. У справі *Georgia Association of Educators v. Harris* [15] штат Джорджія прийняв закон в 1990 р., який вимагає від усіх кандидатів на посаду державного службовця (включаючи професорсько-викладацький склад державних університетів) проходити тест на вміст наркотиків. Асоціація освітян Джорджії оскаржили акт, посилаючись на принцип рівного захисту та належну правову процедуру. Федеральний суд першої інстанції зайняв позицію найманих працівників та визнав, що інтерес штату забезпечити робочі місця, вільні від наркотиків, не є переважаючим у порівнянні з приватним інтересом по захисту від безпідставних обшуків та арештів.

Межа між конфліктуєчим приватним та публічним інтересом є настільки ефемерною, що судова практика не виробила сталого підходу до визначення, в яких випадках переважає приватне право, а коли перевага надається публічному інтересу. Наприклад, в іншій справі *Knox County Education Association v. Knox County Board of Education* [16] апеляційний суд визнав практику проведення тесту без попередньої підозри на вміст наркотичних речовин законною. Суд аргументував свою позицію тим, що вчитель виконує функцію *inlocoparentis*, що означає батьківські обов'язки. Теорія *inlocoparentis* (лат. тимчасовий представник дитини) [17, р. 791] була домінуючою у розумінні університетсько-студентських відносин у XIX та першій половині XX ст., але втратила свою актуальність у подальшому, тому можна з високим ступенем імовірності казати, що вказаний судовий прецедент не набуде поширення у сфері вищої освіти.

Іншим прикладом колізії приватного права на приватність та публічного права на безпеку є випадки обов'язкового медичного огляду. Така вимога може порушувати право найманих працівників. У справі *Norman-Bloodsaw v. Lawrence Berkley Laboratory* [18] федеральний апеляційний суд визнав практику лабораторії щодо перевірки її потенційних співробітників на сифіліс, серповидно-клітинну анемію та вагітність порушувала права Титулу VII Акта про цивільні права 1964 р. [19] та Четверту поправку, зокрема право на прайвесі. Лабораторія, що була структурним підрозділом Університету Каліфорнія, не повідомляла кандидатом на роботу про те, що вони повинні пройти вказані тести як частина аплікаційного процесу.

На підставі викладеного можна зробити *висновок*, що філософсько-правові поняття свободи та автономії у сфері вищої освіти мають свої межі, визначені законом, судовою практикою та доктриною.

1. Базовими засадами нового Закону України «Про вищу освіту» є принцип інституційної автономії та академічної свободи викладача, що можуть вступати

у суперечку. Колізія між інституційною свободою та свободою індивіда є прикладом конфронтації колективного та індивідуального інтересу.

2. Академічна свобода включає в себе дві складові: право вільно навчати (академічна свобода викладача) та право вільно навчатись (академічна свобода студента). У разі конфлікту між академічною свободою професора та академічною свободою студента судова практика, як правило, надає перевагу першій.

3. Споконвічна проблема виявлення та нормативної демаркації межі між приватним та публічним началом має свій специфічний прояв також у сфері вищої освіти, зокрема, у вигляді конфлікту між приватною фізичною свободою викладача та публічним інтересом у безпеці освітнього процесу.

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. *Sellers M.* Autonomy in the Law (Ius Gentium : Comparative Perspectives on Law and Justice. Vol. 1 / Mortimer Sellers. – Springer, 2008. – 179 p.
2. *Sieckmann J.-R.* The Logic of Autonomy: Law, Morality and Autonomous Reasoning (Law and Practical Reason) / Jan-R. Sieckmann. – Hart Publishing, 2012. – 262 p.
3. *Маслова Н. Г.* Зміст і структура академічної свободи з урахуванням ролі відповідних суб'єктів у науково-освітньому процесі / Н. Г. Маслова // Форум права. – 2012. – № 4. – С. 646–652.
4. *Уварова О.* Автономія як поняття загальної теорії права / О. О. Уварова // Антропология права: філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи) : Статті учасників Десятого всеукраїнського «круглого столу» (м. Львів, 12–13 грудня 2014 року). – Львів, 2015. – С. 401–413.
5. *Adler v. Board of Education of the City of New York* // United States Reports. – 1952. – № 342. – P. 485 – 511.
6. *Герцюк Д.* Академічні свободи у системі цінностей вищої освіти: еволюція і сучасний стан / Д. Герцюк // Вісн. Львів. ун-ту. Серія педагогіка. – 2009. – Вип. 25. Ч. 4. – С. 16–24.
7. *Brown v. Li* // Federal Reporter, Third Series. – 2002. – № 308. – P. 939–967.
8. *Hazelwood School District et al v. Kuhlmeier et al* // United States Reports. – 1988. – № 484. – P. 260–291.
9. *Student Gov't Ass'n v. Bd. of Trs. of the Univ. of Mass* // Federal Reporter, Second Series. – 1989. – № 868. – P. 480.
10. *Kincaid v. Gibson* // Federal Reporter, Third Series. – № 236. – P. 346 («Випускний фотоальбом повинен розглядатись як публічний форум з обмеженим доступом. Hazelwood не має відношення до цієї справи»).
11. *Saunders T.* The Limits on University Control of Graduate Student Speech / T. Saunders // Yale Law Journal. – 2003. – Vol. 112. – P. 1295–1302.
12. *Gardner A. R.* Giving Credit Where It Is Due – An Acknowledgment of Higher Education in America / A. R. Gardner // Loyola of Los Angeles Law Review. – 2003. – Vol. 37. – P. 69–84.
13. *Drug-Free Workplace Act of 1988* // United States Code. – 2006 Edition. – Supplement 3. – Title 41. – §§ 701–707.
14. *National Treasury Union v. Von Raabe* // United States Reports. – 1989. – № 489. – P. 656–687.
15. *Georgia Association of Educators v. Harris* // Federal Supplement. – 1990. – № 749. – P. 1110–1118.
16. *Knox County Education Association v. Knox County Board of Education* // Federal Reporter, Third Series. – 1998. – № 158. – P. 361–387.
17. *Black's Law Dictionary.* – 7th ed. – WestGroup, Minnesota, 1999. – 1738 p.

18. *Norman-Bloodsaw v. Lawrence Berkley Laboratory* // Federal Reporter, Third Series. — № 135. — P. 1260–1276.
19. *Civil Right Act of 1964* // Public Law 88-352. — July 2, 1964. — P. 241–250.

Давидова Н. О. Межі інституційної автономії та академічної свободи у сфері вищої освіти

Анотація. У статті автор розглядає такі базові засади нового Закону України «Про вищу освіту», як принцип інституційної автономії та академічної свободи викладача. Робиться висновок, що між інституційною свободою та академічною свободою викладача може виникати конфронтація як конфлікт між колективним та індивідуальним інтересом. Автор акцентує на можливості конфлікту між академічною свободою професора і академічною свободою студента та необхідності демаркації межі між приватним і публічним началом у сфері вищої освіти.

Ключові слова: свобода, автономія, приватне право, публічне право, конфлікт інтересів, освітня інституція, професор.

Давыдова Н. А. Границы институциональной автономии и академической свободы в сфере высшего образования

Аннотация. В статье автор рассматривает такие базовые основы нового Закона Украины «О высшем образовании», как принцип институциональной автономии и академической свободы преподавателя. Делается вывод, что между институциональной свободой и академической свободой преподавателя может возникать конфронтация как конфликт между коллективным и индивидуальным интересом. Автор акцентирует на возможности конфликта между академической свободой профессора и академической свободой студента и на необходимости демаркации границы между частным и публичным началом в сфере высшего образования.

Ключевые слова: свобода, автономия, частное право, публичное право, конфликт интересов, образовательная институция, профессор.

Davydova N. Limits of Institutional Autonomy and Academic Freedom in Higher Education Sphere

Summary. Basic principles of the new Law of Ukraine “On Higher Education” are reviewed including institutional autonomy and academic freedom of professor. The conclusion is made that confrontation is possible between institutional freedom and academic freedom of professor as conflict between collective and private interest. The author highlights the possibility of conflict between academic freedom of professor and academic freedom of student and the necessity of delineation between private and public commencement in higher education.

Key words: freedom, autonomy, private law, public law, conflict of interests, educational institution, professor.